

[Rasting.]

paragrafferne, finder man de mest forskellige adkomster og rettigheder: jagtret, næringsbrev, søneringsadkomst, lægens jus practicandi, tandlægers, apotekeres og jordemødres adgang til erhverv, retten til at få alders- og invaliderente, sagførerbestalling o. s. v., o. s. v. Men det er altsammen noget, som kan komme til at spille den største rolle for den, der forlader fængslet og atter skal søge sig en plads i samfundet. Hvis så mange som muligt forlader fængslet bedre egnede til at klare sig i samfundet, end da de begyndte straffsoningen, er man på vej til at nå målet. Det var den højtærede justitsministers hovedsynspunkt forleden ved lovforslagets fremsættelse her i tinget, det var hendes forgængers udgangspunkt i fjor, og jeg kan tiltræde dette synspunkt.

Spørgsmålet har frembudt forskellige løsninger eller forsøg på løsninger i tidens løb. Vi har i lange tider kendt begrebet „en i den offentlige mening vanærende handling“, ja, vi kender det forsåvidt stadig, som grundloven i reglerne om valgret og valgbarhed til rigsdagen anvender dette begreb. Det hænger sammen med, at moralopfattelsen og retsopfattelsen fordømte den pågældende handling og fandt det utilstedeligt, at gerningsmanden kunne udøve rettigheder, som forudsatte værdighed og agtelse. Til dette begreb knyttede man i 1930 i den borgerlige straffelov tabet af de borgerlige rettigheder, idet der efter den dagældende straffelovs § 78 ved straffedomme for en i den offentlige mening vanærende handling skulle træffes bestemmelse om frakendelse af borgerlige rettigheder og om frakendelsens varighed. I praksis førte denne regel til rettighedsfortabelse i et meget stort antal tilfælde, således at de dømte mistede alle praktisk vigtige rettigheder som følge af dommen.

Denne strenge ordning med almindeligt tab af borgerlige rettigheder som følge af dom for en i den offentlige mening vanærende handling blev i princippet forladt i 1939, da man fik den nugældende regel. Denne beror på en indgriben i en række specielle lovbestemmelser, omhandlende de forskellige rettigheder, således at der i enhver lovbestemmelse findes regler om, under hvilke betingelser rettighederne kan erhverves og bevares uanset straffedom. Den gældende regel fra 1939 hviler på den betragtning, at begrebet „borgerlige rettigheder“ er et altfor omfattende begreb til at kunne sammenfattes i en retlig status, som man enten bevarer eller mister, når man har begået en strafbar handling. Det må i hver

enkelt retning afgøres, hvilke hensyn der betinger rettighedens udøvelse. Adgangen til at gøre militærtjeneste, drive håndværks- eller handelsnæring, blive statsautoriseret revisor, få aldersrente eller stemme ved rigsdagsvalg behøver ikke at forudsætte de samme krav til udøverens personlighed.

Nu er der altså tale om at ændre endog disse realistiske synspunkter fra 1939 til fordel for en mere almindelig fremhævelse af, at den dømte persons tilbagevenden til samfundet bedst sker ved, at han som hovedregel anses for at have gjort sit mellemværende med samfundet op ved straffens udståelse. Det kendte ord om, at „har man engang spist af bliktallerken“, skulle altså som hovedregel ikke længere have gyldighed for den, bag hvem fængselsporten lukker sig.

Må jeg for dem, der måske ville kunne nære betænkeligheder ved denne hovedregel, fremhæve, hvad straffelovskommissionen udtaler om retsopfattelsen i Norden på dette punkt. Jeg beder om den højtærede formands tilladelse til et kortere citat:

„I Sverige er den principielle ligestilling af straffede og ustraffede personer gennemført. Straf afskærer ikke valgret, ret til at gøre militærtjeneste, drive næring eller beklæde autoriserede stillinger, modtage socialforsikringsydelse, deltage i aktieselskabers ledelse etc. Denne resttilstand har for straffelovskommissionen været et klart vidnesbyrd om, at der ikke er knyttet livsvigtige interesser til opretholdelsen af et kompliceret system af vandelskrav på de nævnte og andre områder. Spørgsmålet har været genstand for en drøftelse på et møde i København den 24.—25. marts 1949 mellem nordiske strafferetskyndige, udpeget af de enkelte landes justitsministre. Mødet resulterede i følgende vedtagelse:

„1. Der bør ikke gælde regler om generel frakendelse af borgerlige rettigheder.

3. Der bør ikke gælde regler om obligatorisk frakendelse eller fortabelse af statsborgerlige rettigheder ved forbrydelser af en vis strafbarhedsgrad, og der bør heller ikke i almindelighed gælde regler om fakultativ frakendelse af disse rettigheder, men frakendelse af valgret bør dog kunne ske ved politiske forbrydelser...

4. Iøvrigt viser de stedfundne drøftelser,“

siges det, „at man, hvor rettighedsfortabelse ikke